

PARAMETRE REINTEGRÁCIE ULIČNÉHO KORIDORU

Úvod

Upokojuvanie cestnej dopravy si vyžaduje komplexný prístup nielen z hľadiska riešenia priestorového usporiadania vlastného dopravného priestoru cestného prietahu, ale aj celého uličného koridoru vo vzťahu k dopravným, architektonickým, urbanistickým, kompozičným, estetickým, sociologickým, hygienickým, psychologickým a iným hľadiskám vo väzbe na funkciu a priestorové usporiadanie okolia danej miestnej komunikácie. Cieľom takéhoto usmerňovania jednotlivých zložiek životného priestoru je dosiahnutie stavu vyváženosti, harmónie potrieb a čerpania zdrojov tak, aby nedochádzalo k ohrozeniu žiadnej jeho zložky. V tomto zmysle sa jedná funkčnú, prevádzkovú a priestorovú reintegráciu uličného koridoru, ktorého cieľom je trvalo udržateľný rozvoj daného územia, dopravy a iných činností, ktoré sa vzájomne pozitívne podmieňujú a vytvárajú vyššiu kvalitu verejného priestoru.

Požiadavky na tvorbu uličného koridoru

Kvalita života obyvateľov sídiel v značnej miere závisí od vhodného riešenia dopravy v danom území. Prudký nárast automobilovej dopravy so všetkými jej pozitívnymi, ale aj negatívnymi dopadmi možno dnes pociťovať na každom kroku. Sú to však najmä malé mestá a vidiecke sídla, kde uličný koridor cestného prietahu tvorí spravidla hlavnú komunikáciu sídla, na ktorej je zároveň sústredená podstatná časť miestnych i nadmiestnych aktivít. Preto kvalitné usporiadanie uličného koridoru cestného prietahu môže značnou mierou prispieť k zníženiu negatívnych dopadov dopravy a k výraznému zlepšeniu životného prostredia sídla.

V predchádzajúcom období, ale ešte aj v súčasnosti pretrvávajú pokusy odborníkov dosiahnuť bezpečnosť na cestných prietahoch obcami dôrazným oddeľovaním jednotlivých druhov dopravy v uličnom koridore. Takéto paralelné členenie dopravného priestoru cestného prietahu na vozovku, parkovacie prvky, cyklistické pruhy, chodník však nezodpovedá rôznorodým požiadavkám a využitiu uličného koridoru v malých mestách a vidieckych sídlach.

Rozširovanie vozovky z hľadiska priaznivejšieho priestorového vedenia trasy cestného prietahu sídlom a zlepšenie optických podmienok vodiča motorového vozidla vedie k zvýšeniu jazdnej rýchlosti, pretože vytvára pre vodiča subjektívne vyššiu bezpečnosť jazdy prostredníctvom lepšieho rozhľadu a dlhého priehľadu do hĺbky koridoru cestného prietahu cez sídlo. V sídlach je však potrebné zabezpečiť práve opačné ciele, v prvom rade však nepresadzovať opatrenia vedúce k oddeľovaniu jednotlivých druhov dopravy a zabezpečiť vysokú mieru bezpečnosti pre všetkých účastníkov dopravného procesu v uličnom koridore cestného prietahu. Z tohoto hľadiska je potrebné zabezpečiť aby uličný koridor cestného prietahu:

- bol viac prispôsobený požiadavkám obyvateľov,
- neaťahoval vysoké rýchlosti tranzitnej dopravy a
- bol prispôsobený danej sídelnej štruktúre a nepotláčal ju.

V podstate ide o to, aby samotné priestorové vedenie trasy cestného priesahu a jeho okolie boli v súlade a primerane zodpovedali požiadavkám nárokov všetkých účastníkov dopravného procesu, najmä však obyvateľom sídla. Ak priestorové usporiadanie uličného koridoru cestného priesahu ovplyvňuje vodiča motorového vozidla tak, že jazdí pomalšie a opatrne, tak možno dosiahnuť aj zlepšenie v oblasti bezpečnosti cestnej dopravy. Nižšia rýchlosť umožňuje potom používať i menšie parametre priestorových prvkov trasy a tým aj lepšie prispôsobiť cestný priesah požiadavkám daného územia.

Hodnotenie kvality uličného koridoru

Hodnotenie kvality súčasného stavu priestorového usporiadania uličného koridoru vychádza z analýzy jestvujúceho stavu, alebo posúdenia navrhovaného riešenia reintegrácie dopravného priestoru uličného koridoru najčastejšie formou upokojenia cestnej dopravy. Pomocou stanovených kritérií možno potom určiť závislosti medzi cestnou dopravou a priestorovým usporiadaním uličného koridoru, ktoré ďalej umožňujú posúdiť ovplyvňovanie funkcií v danom území sídla cestnou dopravou a následne navrhnúť také riešenie reintegrácie dopravného priestoru, ktoré bude vyhovovať sídlotvorným požiadavkám uličného koridoru a zároveň spĺňať požiadavky priepustnosti, bezpečnosti, ekologickej únosnosti, estetického stvárnenia, sociálnej prijateľnosti a vhodného začlenenia do štruktúry sídla .

Všetky uvedené vlastnosti, funkcie a požiadavky cestného priesahu prostredím sídla je potrebné opísať kritériami, pomocou ktorých bude možno hodnotiť interakciu dopravy a okolitého územia. Hodnotenie vzájomných väzieb medzi územím a dopravou má slúžiť k poznaniu súčasného stavu riešenia dopravného priestoru, aby bolo možné navrhnúť opatrenia, alebo riešenia na zlepšenie dopravnej situácie a kvality pobytu vo verejnom priestore uličného koridoru, ktorým v malých mestách a vidieckych sídlach najčastejšie býva cestný priesah.

Pre stanovenie kritérií hodnotenia parametrov kvality dopravného priestoru cestných priesahov je potrebné špecifikovať nasledovné požiadavky:

- definovanie územných podmienok a súčasnej dopravnej situácie na cestných priesahoch,
- zovšeobecnenie funkčných, priestorových a prevádzkových faktorov z hľadiska sídlotvorného usporiadania uličného koridoru cestného priesahu,
- definovanie kritérií a ich možných indikátorov pre hodnotenie parametrov cestného priesahu.

Na základe analýzy faktorov tvorby dopravného priestoru vychádza upokojovanie dopravy na cestných priesahoch nasledovných z princípov:

Priestorové pôsobenie

Zmeny spôsobené zavedenými opatreniami, najčastejšie upokojovaním cestnej dopravy v určitej časti sídla, pôsobia na procesy v celej komunikačnej sieti. Preto je potrebné do riešenia zahrnúť požiadavky nielen na riešenie hlavnej komunikácie, ktorá je obvykle aj cestným priesahom, ale aj doplnujúce obslužné a nemotoristické komunikácie, ktoré si vyžadujú zavedenie odlišného súboru reintegračných opatrení, ako aj iných prvkov na upokojovanie cestnej dopravy.

Integrácia funkcií v dopravnom priestore

Je zameraná na vzájomné spolupôsobenie sídlotvorných, dopravných a environmentálnych požiadaviek a tiež osobitných nárokov upokojovania dopravy z pohľadu funkcie daného priestoru.

Účinnosť opatrení

Zavedenie opatrení je nutné preveriť z hľadiska ich účinnosti, pretože často jednoduché, cenovo nenáročné dopravno-organizačné opatrenia prinášajú pozitívnejšie účinky ako naopak drahé, ale izolované opatrenia. Každé riešenie je nutné preveriť vhodnými metódami hodnotenia „pred“ a „po“ zavedení prvkov upokojuvania, príp. po zavedení ďalších navrhovaných reintegračných opatrení.

Akceptácia opatrení verejnosťou

Presadenie navrhovaných opatrení na upokojuvanie dopravy si vyžaduje akceptáciu dotknutých skupín občanov (obyvatelia, návštevníci inštitúcií, firiem, obchodov, služieb a pod.), aj z pohľadu veku napr. požiadavky detí, starších ľudí a telesne postihnutých občanov, ako aj nároky chodcov, cyklistov, vodičov i cestujúcich MHD, vozidiel rýchlej zdravotnej služby, požiarnych vozidiel a vozidiel údržby. Účinná práca s verejnosťou a včasné zapracovanie požiadaviek všetkých dotknutých účastníkov, získavaním informácií a spoluprácou na riešení, sú prvoradým predpokladom úspešnej realizácie upokojuvania dopravy na cestných prietahoch.

Hodnotenie parametrov kvality

Kritéria pre hodnotenie parametrov kvality uličného koridoru a dopravného priestoru cestného prietahu zvlášť, je potrebné vzhľadom na rôznorodosť dopravných procesov, dotknutého územia a životného prostredia diferencovať a rozdeliť do základných kategórií na kritéria, ktoré ovplyvňuje (tab.1):

- doprava (D),
- územie (U) a
- životné prostredie (E).

Kritéria pre hodnotenie parametrov kvality uličného koridoru

Tab. 1

D – DOPRAVA		U – ÚZEMIE		E – ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	
D.0	Zaťaženie cestného prietahu	U.0	Funkcia	E.0	Záber územia
D.1	Podiel ťažkých vozidiel	U.1	Šírka koridoru	E.1	Hluk
D.2	Podiel vonkajšej Dopravy	U.2	Prepojenie funkcií sídla	E.2	Znečistenie ovzdušia
D.3	Rýchlosť vozidiel	U.3	Hustota zástavby	E.3	Vibrácie
D.4	Bezpečnosť cestnej Premávky	U.4	Prvky upokojenja	E.4	Bezpečnosť priestoru
D.5	Chodci	U.5	Kvalita zástavby	E.5	Kultúrne dedičstvo
D.6	Cyklisti	U.6	Bariérovosť	E.6	Psychická bariéra
D.7	Križovatky a priepustnosť	U.7	Vybavenosť parteru	E.7	Estetika ulice
D.8	Parkovanie vozidiel	U.8	Osvetlenie	E.8	Vizuálne znečistenie
D.9	MHD a dostupnosť	U.9	Výška zástavby	E.9	Prírodné prvky

Kritéria hodnotenia kvality upokojenia uličného koridoru vychádzajú z komplexnej analýzy faktorov tvorby dopravného priestoru cestného prietahu a sú ďalej v jednotlivých základných kategóriách podrobnejšie členené podľa špecifických faktorov. V podrobnom popise kritérií sú uvedené indikátory, umožňujúce kritérium bližšie špecifikovať.

Záver

Nároky zvýšenej hybnosti sa v mestách a obciach stávajú vážnym problémom pre životné prostredie obyvateľov. Život, najmä vo vidieckych a malých mestách sa sústreďuje najmä v okolí cestného prietahu, kde sa sústreďujú takmer všetky rozhodujúce funkcie sídla. Vymiestnenie prietahu z územia sídla je síce žiadúce, ale je často nemožné. Vhodným riešením je výstavba cestných obchvatov a následné upokojenie odľahčeného priestoru danej miestnej komunikácie. Avšak značné investičné náklady a priority prestavby cestnej siete v súčasnom období u nás neumožňujú prednostne riešiť všetky tieto otázky. Preto je potrebné uplatňovať nové prístupy a metódy optimálneho využitia priestorových daností v uličnom koridore cestného prietahu, ktorými možno dosiahnuť sídlotvornú **reintegráciu dopravného priestoru**. Cieľom takéhoto riešenia je také priestorové usporiadanie cestného prietahu, ktoré umožní harmonizáciu sídlotvorných funkcií s nárokmi cestnej dopravy.

Vhodne vyriešenie priestorového usporiadania uličného koridoru cestného prietahu môže podstatnou mierou prispieť k zlepšeniu kvality života značného počtu obyvateľov našich sídiel. Zohľadnením územných, dopravných a environmentálnych požiadaviek všetkých zložiek dopravného priestoru možno vytvoriť primerané podmienky mnohým obyvateľom miest a obcí, v ktorých cestné prietahy tvoria hlavnú osnovu komunikačnej siete sídla. K tomu je však potrebné poznať základné princípy tvorby dopravného priestoru uličného koridoru cestných prietahov, ktoré majú svoje špecifické odlišnosti v malých mestách a vidieckych sídlach v porovnaní s riešením komunikačnej siete stredných a veľkých miest na území Slovenska.

Upokojovanie dopravy je účinným nástrojom reintegrácie uličného koridoru a významne prispieva k humanizácii dopravného priestoru miestnych komunikácií predovšetkým v citlivých oblastiach zastavaného územia a najmä na cestných prietahoch v sídlach. Cieľom týchto, ako aj ďalších opatrení je vytvorenie lepších podmienok pre obývatelnosť našich miest a obcí, ktoré v súčasnom období veľmi výrazne trpia nepriaznivými dopadmi stále rastúcej intenzity cestnej dopravy.

Predkladané poznatky v tomto príspevku vychádzajú z čiastkových výsledkov riešenia grantovej výskumnej úlohy „*Parametre environmentálnej únosnosti dopravných stavieb*“ VEGA 1/3314/06.

Literatúra/pramene

- [1] Bezák, B.: Upokojovanie cestných prietahov, Bratislava: Vydavateľstvo STU, 2006
- [2] Bezák a kol.: Parametre environmentálnej únosnosti dopravných stavieb, projekt VEGA 1/3314/06, Bratislava: DOS, SVF STU, 2007 (v rukopise).